

Patrik Hellgren,
Ekonom
Tel 08-787 80 36
Mob 076-127 59 20

Helena Pettersson,
Enhetschef
Tel 08-787 83 55
Mob 070-593 87 66

Så lever företagen upp till de nya värdepappersreglerna

Slutsats

Värdepappersföretagen har arbetat aktivt med att anpassa sig till de nya reglerna för värdepappersmarknaden, de så kallade Mifidreglerna. Det visar FI:s stora granskning av banker och värdepappersföretag under 2008. Undersökningen har resulterat i synpunkter på flera regelområden, varav många syftar till att stärka konsumentskyddet.

Undersökningen

Mellan februari 2008 och januari 2009 har FI besökt 106 värdepappersbolag och banker. Vi kontrollerade att företagen hade rätt tillstånd i förhållande till den verksamhet de bedrev. Undersökningen har också fokuserat på hur företagen lever upp till de nya krav som införts med Mifid. Syftet var att på ett tidigt stadium se till att bolagen tillämpar de nya reglerna på det sätt som avsetts. Vi ville samtidigt identifiera områden där reglerna tolkas olika eller där värdepappersföretagen upplever problem med tillämpningen.

Undersökningens resultat

I de fall där FI har konstaterat brister hos värdepappersföretagen har det bedömts om bristerna är så allvarliga att de bör leda till ett ingripande från FI, en sanktion. Övriga brister har meddelats företagen i en slutskrivelse.

Hos fyra av de undersökta företagen fann FI så allvarliga brister att det ledde till prövning om sanktion. Ett företag har fått en varning och straffavgift. De tre övriga har avskrivits eftersom de allvarliga bristerna har åtgärdats.

Fakta: Mifid och lagen om värdepappersmarknaden

Värdepappersrörelse omfattar yrkesmässig verksamhet att tillhandahålla investeringstjänster. Det spänner över ett brett område från rådgivning om finansiella instrument till kapitalförvaltning och aktiemäkleri. För att ett värdepappersbolag ska få erbjuda investeringstjänster måste de ha tillstånd från Finansinspektionen. De bolag som har tillstånd att bedriva värdepappersrörelse finns i Företagsregistret på vår webbplats.

Mifid (Markets in Financial Instruments Directive) är EU:s regler för företag som bedriver värdepappersrörelse eller har marknadsplatser för handel med finansiell-

la instrument. Reglerna syftar bland annat till att stärka konsumentskyddet och främja gränsöverskridande verksamhet inom EU. I Sverige har reglerna införts genom den nya lagen om värdepappersmarknaden (2007:528) som trädde i kraft den 1 november 2007.

FI har tillsyn över värdepappersbolag och granskar deras organisation, verksamhet, finansiella ställning och uppförande mot kunderna.

Tillsyn framöver

FI ska göra uppföljande undersökningar hos de företag som hade brister. Under 2009 ska vi även följa upp hur företagen följer reglerna om bästa orderutförande och utländsk filialverksamhet samt granska värdepappersföretagens samarbete med försäkringsförmedlare.

Konsumentrelaterade undersökningsområden

Undersökningen har resulterat i synpunkter på flera regelområden, varav många syftar till att stärka konsumentskyddet.

Intressekonflikter

Värdepappersföretagen ska identifiera, dokumentera och hantera potentiella intressekonflikter i verksamheten för att hindra att kunders intressen påverkas negativt. Vi har därför granskat riktlinjer och rutiner för hantering av intressekonflikter och hur dessa presenteras för kunderna. Vi har pekat på potentiella intressekonflikter som vi identifierat hos de undersökta värdepappersföretagen.

Provisionsbaserad ersättning

Vi har i ett par fall noterat att rådgivare i huvudsak får provisionsbaserad lön, direkt kopplad till nyförsäljning och såld volym. I dessa fall riskerar det att hamna i konflikt med företagets skyldighet att tillvarata sina kunders intressen när det bedriver rådgivning.

Handel för egen räkning

Värdepappersföretagens handel för egen räkning i vinstsyfte kan hamna i intressekonflikt med handel för kunders räkning. Det krävs mycket strikta rutiner för att kunna hantera detta på ett bra sätt. Vi förordar att verksamheterna är fysiskt åtskilda, vilket redan tillämpas på många håll.

Incitament

De ersättningar som värdepappersföretag ger och tar emot kan påverka företagets möjlighet att tillvarata sina kunders intressen. Hur dessa incitament redovisas och på vilket sätt de är utformade är viktigt för att kunden ska kunna göra en välgrundad bedömning av den tjänst eller produkt som erbjuds. I vår undersökning har vi funnit att värdepappersföretagen i många fall valt att ge sina kunder standardiserad information om incitamenten i sammanfattande form. FI anser att denna behöver utvecklas så att kunden blir medveten om i vilka situationer och för vilka produkter som ersättningar till förmedlaren kan förekomma samt i vilken omfattning. Informationen kan bidra till att kunden frågar efter närmare uppgifter om incitamenten, vilket värdepappersföretaget då ska tillhandahålla.

Bästa orderutförande

De nya värdepappersreglerna ställer krav på hur värdepappersföretagen ska utföra kundens order för att uppnå bästa möjliga resultat för kunden. Det är möjligt att handla samma finansiella instrument på flera marknader. Därför är det viktigt att företagen har tydliga rutiner för att välja var ordern ska utföras och är öppna med hur dessa rutiner är utformade. Eftersom antalet alternativa marknadsplatser ännu så länge är få har bestämmelsernas tillämpning varit begränsad. FI har dock granskat företagens riktlinjer och rutiner med utgångspunkten att situationen sannolikt förändras i takt med att nya marknadsplatser startas.

Information och klassificering av kunder

Undersökningen har omfattat värdepappersföretagens information till nya kunder, klagomålshantering, rutiner för kundklassificering samt specifik kundinformation, relaterad till de investerings- och sidotjänster som företagen erbjuder. Klassificeringen av kunder som icke-professionella alternativt professionella, är grunden för kundskyddet och avgör bland annat vilken information kunden ska få.

Företagen har haft stor nytta av det gemensamma arbete som branschen har bedrivit för att standardisera och kvalitetssäkra den information som kunden har rätt att få. De nya reglerna har dock medfört en ökande mängd information och flera bolag pekar på risken att kunderna överinformerats och inte tar till sig väsentliga uppgifter. FI vill emellertid uppmana företagen att beakta regelverkets fokus på konsumentskydd – en tydlig och konsumentanpassad information är en del av detta.

De flesta företagen i undersökningen bedöms ha tillfredställande rutiner för att hantera klagomål. Vi konstaterar att definitionen om vad som utgör ett klagomål skiljer sig mellan olika bolag och sällan framgår i de riktlinjer som har upprättats.

Kontroll av kunskap och erfarenhet

Det finns flera bestämmelser som ska förhindra att oerfarna konsumenter investerar i finansiella instrument de inte förstår. En viktig del är kravet att värdepappersföretagen ska bedöma om kunden har tillräcklig kunskap och erfarenhet för att förstå riskerna i mer komplicerade finansiella produkter genom att göra en passandebedömning av kunden. FI har granskat företagens rutiner för detta och har i flera fall konstaterat brister eftersom de frågor som ställs är för allmänt hållna och därmed inte utgör tillräckligt underlag för att hjälpa kunden.

Passandebedömningen bör, utöver kundens tidigare erfarenheter av det specifika finansiella instrumentet, även ta hänsyn till när kunden skaffade denna erfarenhet. Värdepappersföretaget bör därför alltid ställa sig frågan om kundens kunskaper är tillräckligt aktuella.

Anpassa råd och förvaltning till kundens behov och förutsättningar

När ett värdepappersföretag erbjuder investeringsrådgivning eller kapitalförvaltning ska det först hämta in nödvändiga uppgifter om kunden så att de investeringar som tjänsten resulterar i är lämpliga och anpassade till kundens ekonomiska förutsättningar, förkunskaper och behov. Till skillnad mot i passandebedömningen görs här en helhetsbedömning av kunden som är mer omfattande och ställer högre krav på företagets förmåga att förstå kundens förutsättningar för att kunna anpassa risken i de placeringsförslag eller investeringar som utförs.

FI konstaterar att dokumentation, som har upprättats för kunder innan den nya lagstiftningen trädde i kraft, i många fall inte har uppdaterats och därför inte uppfyller kraven i de nya reglerna. FI har också konstaterat att det i många fall saknas dokumenterad koppling mellan föreslagna investeringar och de uppgifter om kunden som företagen har samlat in.

En längre presentation av undersökningen finns under skrivelser på FI:s webbplats: www.fi.se